

УДК 37.09+378+37.02

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-533-545](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-533-545)

Боса Віта Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04070, тел.: (050)410-32-14, <https://orcid.org/0000-0001-7509-7044>

КОМПЕТЕНТІСНО-СЕРЕДОВИЩНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність використання середовищного (з метою обґрунтування ресурсного потенціалу сучасних інформаційних технологій у розробці й апробації сучасного інформаційного середовища професійної підготовки майбутніх філологів в університеті) й компетентісного (з метою теоретичного обґрунтування очікуваного результату експериментальної роботи у вигляді сформованої професійної компетентності майбутніх філологів до професійної діяльності у процесі навчання у ЗВО) наукових підходів до проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Співвіднесено процес формування професійної компетентності майбутніх філологів з організацією освітнього середовища закладу вищої освіти; відзначено, що будь-яке освітнє середовище є за своєю сутністю середовищем інформаційним. Відзначено, що сучасні інформаційні технології дозволяють створити особливе інформаційне середовище закладу вищої освіти й відповідної освітньої програми завдяки залученню сучасної навчальної, організаційної, технологічної, дидактичної, методичної інформації до всіх етапів і компонентів.

Доведено, що всі представлені в підрозділі наукові підходи до проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій органічно доповнюються компетентісним як результуючим педагогічним науковим підходом, що концентрує методологічний ресурс всіх обґрунтованих в дослідженні підходів. Доведено, що складники професійної компетентності філолога вміщують інформаційно-технологічний компонент: ключові – у вигляді загальних інформаційно-комунікаційних компетенцій; галузеві – до них

віднесено комунікативну, соціокультурну, ідентифікаційну та інші компетенції; всі названі компетенції мають виражений інформаційно-комунікаційний зміст, оскільки формуються під впливом сучасних інформаційних технологій, якими диспонує заклад вищої освіти; спеціальні – компетенції, що залежать від конкретної предметної області, яку представляє майбутній фахівець (лінгвокраїнознавча, літературна, міжкультурна, лінгводидактична). Обґрунтовано думку, що сучасні інформаційні технології оптимізують формування спеціальних компетенцій як спеціально організований ресурс, що урізноманітнює зміст форм, методів, засобів, методик і технік, що використовуються в навчальному процесі закладу вищої освіти.

Сформульовано висновок, що інтегральна (результуюча) компетентність особистості майбутнього філолога знаходиться в тісному взаємозв'язку з сучасними інформаційними технологіями, оскільки об'єднує ключові, галузеві й спеціальні компетенції фахівця.

Ключові слова: система, синергетика, професійна компетентність, професійна підготовка філологів, інформаційні технології.

Bosa Vita Pertivna Candidate of pedagogical sciences, Docent of Chair of Romance Philology and Comparative-typological Linguistics, Grinchenko Borys Kyiv University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska St., Kyiv, 04053, tel.: (050)410-32-14, <https://orcid.org/0000-0001-7509-7044>

COMPETENCE-ENVIRONMENT PRINCIPLES OF THE PROCESS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PHILOLOGISTS BY MEANS OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Abstract. The article substantiates the need to use the medium (in order to substantiate the resource potential of modern information technologies in the development and testing of the modern information environment of professional training of future philologists at the university) and competency (in order to theoretically substantiate the expected result of experimental work in the form of the formed professional competence of future philologists to professional activity in the process of studying in higher education) scientific approaches to the problem of professional training of future philologists by means of modern information technologies.

The process of forming the professional competence of future philologists is correlated with the organization of the educational environment of a higher education institution; it is noted that any educational

environment is an informational environment in its essence. It is noted that modern information technologies allow to create a special information environment of the institution of higher education and the corresponding educational program due to the involvement of modern educational, organizational, technological, didactic, methodological information to all stages and components.

It is proved that all the scientific approaches presented in the unit to the problem of professional training of future philologists by means of modern information technologies are organically supplemented with a competent as a result pedagogical scientific approach, concentrating the methodological resource of all approaches substantiated in the study. It is proved that the components of the philologist's professional competence contain the information and technological component: key - in the form of general information and communication competencies; sectoral - they include communicative, sociocultural, identification and other competencies; all these competencies have a pronounced information and communication content, since they are formed under the influence of modern information technologies, which are discredited by the institution of higher education; special - competencies, depending on the specific subject area, which is represented by the future specialist (linguo-country studies, literary, intercultural, linguodidactic). It is substantiated that modern information technologies optimize the formation of special competencies as a specially organized resource that diversifies the content of forms, methods, tools, techniques and techniques used in the educational process of a higher education institution.

The conclusion is formulated that the integral (resulting) competence of the personality of the future philologist is in close relationship with modern information technologies, since it combines the key, sectoral and special competencies of the specialist.

Keywords: system, synergetics, professional competence, professional training of philologists, information technology.

Постановка проблеми. Професійна підготовка філолога як предмет дослідження в педагогічній науці визначається методологічними підходами та суспільними факторами різного рівня, серед яких: загальні соціокультурні процеси в мовному середовищі багатьох країн, що приводять, з одного боку, до мовної уніфікації (передовсім, англomовної), з іншого – до прагнення зберігати свою мовну ідентичність як запоруку ідентичності національної; зростання рівня індивідуальної мобільності, в тому числі й у освітній сфері; розвиток

полілінгвальних, білінгвальних та мультикультурних зв'язків у сфері освіти; нові виклики та ризики у галузі професійної підготовки фахівців, пов'язані з діджиталізацією та поширенням он-лайнних моделей навчання в умовах глобальних пандемій та розширення дистанційного сегменту освіти. Внаслідок розвитку названих процесів зростає й рівень вимог до професійної кваліфікації та набору професійних компетенцій випускників філологічних факультетів, фахівців як у галузі рідної, так і іноземних мов. Означені вимоги, в свою чергу, тісно пов'язані з сучасними методологічними концепціями, моделями, алгоритмами, принципами, підходами до професійної підготовки філологів.

Окреслення наукових підходів до проблеми наукового дослідження є одним з його найважливіших методологічних завдань. Виходячи з концепції нашого дослідження, вважаємо вагомими науковими підходами до проблеми професійної підготовки майбутніх філологів за допомогою сучасних інформаційних технологій *середовищний*, використаний у дослідженні з метою обґрунтування ресурсного потенціалу сучасних інформаційних технологій у розробці й апробації сучасного інформаційного середовища професійної підготовки майбутніх філологів в університеті, та компетентнісний, що окреслює можливості теоретичного обґрунтування очікуваного результату експериментальної роботи у вигляді сформованої готовності майбутніх філологів до професійної діяльності у процесі навчання у ЗВО. Означена готовність передбачає наявність сукупності професійних компетенцій, що формуються за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні засади підготовки фахівців в умовах сучасного університету представлено у науковому доробку О. Вознюка, О. Дубасенюк, М. Іконнікової, Дж. Камінга та Т. Яніцко, Й. Крайки, Е. Гаєвської, М. Сиви та ін. Зміст та основні моделі підготовки філологів у ЗВО розробляються І. Барбаш, О. Бігич, Н. Зінуковою, В. Коваль, О. Семенов та ін. В останнє десятиліття особливої актуальності набувають зарубіжні наукові дослідження в сфері використання ІКТ як потужного засобу та методологічного орієнтиру професійної підготовки фахівців-філологів (Дж. Йонг [1], М. Скальдоне, А. Конноллі [2]), що суттєвим чином впливає на загальну методологічну картину означеної проблеми.

Водночас маємо констатувати, що обґрунтовані науковцями наукові підходи, що детермінують методологію проблеми професійної підготовки філологів в університеті, попри їх суттєвий вплив на

системні характеристики реалізації освітніх програм за напрямом підготовки 035 «Філологія», зосереджені переважно на системному, лінгвокраїнознавчому, лінгводидактичному та соціокультурному підходах. Ми, натомість, вважаємо, що в системному тлумаченні професу формування професійної компетентності майбутнього філолога важливе значення має аналіз інформаційного середовища закладу вищої освіти та організація функціонування цього середовища в сучасному соціумі. Крім того, системний характер професійної компетентності філологів потребує більш глибокого осмислення з точки зору компетентнісного підходу; процес формування професійної компетентності дедалі більше визначається інформаційно-технологічним ресурсом фахової підготовки філологів, наявним в університетах України.

Мета статті – окреслити місце і роль середовищного та компетентнісного наукових підходів як методологічного підґрунтя проблеми формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відбувається в умовах відповідно організованого й технологічно окресленого середовища – закладу вищої освіти, сфери неформального спілкування суб'єктів освіти, віртуального інформаційного простору тощо. У межах середовищного підходу аналізується формування відповідного освітнього середовища у закладі вищої освіти, яке б забезпечувало виконання провідних завдань професійної підготовки фахівців за напрямом 035 «Філологія». Обравши одним з основних наукових підходів до проблеми дослідження середовищний, ми, передовсім, співвіднесли його з іншими з метою розробки певної ієрархії наукових підходів, що визначають концепцію нашого дослідження (системний, синергетичний, соціокультурний, лінгводидактичний наукові підходи). Основи середовищного підходу в освіті розробляються А. Білинським [3], В. Желановою [4], А. Каташовим [5], Г. Поляковою [6], С. Совгірою [7], І. Червінською [8], О. Якимович, Я. Ільчишиним [9] та ін.

Зв'язок середовищного та інших наукових підходів до проблеми формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Співвідношення середовищного з іншими науковими підходами до проблеми формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій

Визначений концепцією дослідження науковий підхід	Його змістові характеристики	Зв'язок з середовищним підходом у межах проблеми дослідження
Системний	Відображає процес професійної підготовки майбутніх філологів як сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів, що мають педагогічний зміст	Освітнє середовище закладу вищої освіти (передовсім, як мовне й педагогічне середовище) має системний зміст і системні характеристики функціонування, оскільки вміщує взаємопов'язані й взаємозалежні компоненти нормативного, організаційного, технологічного характеру
Інформологічний	Забезпечує методологічне й методичне підґрунтя змісту сучасних інформаційних технологій як осердя науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів у закладі вищої освіти	Будь-яке освітнє середовище є за своєю сутністю середовищем інформаційним. Специфіка, тип і рівень зазначеної інформаційності залежать від типу й рівня ЗВО, наряду підготовки фахівців тощо. Крім того, сучасні інформаційні технології дозволяють створити особливе інформаційне середовище закладу вищої освіти й відповідної освітньої програми завдяки залученню сучасної навчальної, організаційної, технологічної, дидактичної, методичної інформації до всіх етапів і компонентів професійної підготовки філологів
Соціокультурний	Уможлиблює обґрунтування соціокультурної (мультикультурної, полікультурної, міжкультурної) змістової та методичної специфіки рідної та іноземних мов у процесі професійної підготовки майбутніх філологів у закладі вищої освіти	У процесі професійної підготовки майбутніх філологів у закладі вищої освіти реалізує свої завдання соціокультурне середовище ЗВО; його розвиток, спрямованість, інноваційність забезпечують формування у майбутніх філологів відповідних соціокультурних компетенцій як важливої складової загальної готовності до професійної діяльності

Компетентнісний	Окреслює можливості теоретичного обґрунтування очікуваного результату експериментальної роботи у вигляді сформованої готовності майбутніх філологів до професійної діяльності у процесі навчання у ЗВО як сукупності відповідних професійних компетенцій\компетентностей	Професійна готовність та професійна компетентність майбутніх філологів формується в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Від рівня сформованості освітнього середовища з усіма його компонентами залежить і рівень сформованості професійної компетентності майбутнього філолога у ЗВО
Лінгводидактичний	Забезпечує розробку й апробацію у процесі дослідження сучасного дидактичного та методичного інструментарію, побудованого з урахуванням технологічного ресурсу сучасних інформаційних технологій	Освітнє середовище закладу вищої освіти має бути репрезентоване відповідними інформаційними продуктами дидактичного й методичного змісту (підручниками, посібниками, інструктивно-методичними матеріалами тощо), в тому числі й інноваційними (віртуальними)

[Джерело: розроблено автором]

Представлені вище наукові підходи до проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій органічно доповнюються *компетентнісним* як результируючим педагогічним науковим підходом, що концентрує методологічний ресурс всіх попередніх обґрунтованих нами в дослідженні підходів. Роль і значення компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців ґрунтовно вивчена вітчизняними науковцями в різних площинах:

1) Загальні методологічні засади формування професійної компетентності особистості (І. Бех, О. Дубасенюк, З. Квечинська, О. Овчарук, В. Петрук, С. Сисоєва, Л. Хоружа, та ін.);

2) Розробка концепта «компетентність» як глобального, узагальненого поняття сучасної педагогічної науки (М. Вачевський, В. Гриньова, Н. Нагорна, В. Свистун, С. Скворцова, та ін.);

3) Зміст, складові та структура професійної компетентності майбутніх фахівців різних галузей і напрямів підготовки (Н. Бібік, В. Білик, Т. Колодько, А. Конох, В. Лунячек, І. Родигіна, В. Стриковскі, Ю. Стриковска, Й. Пеляховскі, та ін.);

4) Моделі і технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців (К. Берейтер, М. Гриньова, В. Семеняка, І. Драч, С. Нестуля, В. Редько, Л. Рибалко, та ін.);

5) Психологічні та соціологічні характеристики професійної компетентності та процесу її формування (О. Губарева, І. Єрмаков, Л. Лисогор, Дж. Равен, Х. Левіс, Я. Сікора, М. Філоненко, С. Цимбал, та ін.);

6) Зарубіжний досвід реалізації компетентнісного підходу у вищій школі (К. Дікін, О. Локшина, В. Луговий, М. Нагач, О. Пометун, І. Тараненко, та ін.);

7) Управлінські та організаційні аспекти формування професійної компетентності (В. Бугров, О. Вартанова, Г. Данилова, Т. Медведовська, та ін.).

В окрему групу ми виділили ті наукові праці сучасних педагогів-дослідників, що більш чи менш прямо стосуються проблеми використання сучасних інформаційних технологій у процесі формування професійної підготовки фахівців. Це, передовсім, розробки Н. Баловсяк [10], В. Балюк [11], А. Гафіяк, Н. Кононець [12], Л. Грущенко, Л. Федоренко [13]; М. Кадемії, І. Шахіної [14] та ін.

Як відомо, компетентнісний підхід до професійної підготовки фахівців став своєрідною протиположністю традиційній освітній парадигмі трансляції знань від викладача до студента; окреслення сутності цього підходу дуже різняться залежно від поставленої перед дослідником мети й використаних наукових методів дослідження. Водночас вважаємо, що науковці більшою чи меншою мірою відносять до дефініції компетентнісного підходу та його впровадження такі характеристики:

1) наявність поняття компетентності (або ж компетенції), пов'язаних, у свою чергу, з поняттями «знання», «вміння», «навички», «досвід», «цінності», «мотивація» та ін.;

2) Урахування при побудові моделей і технологій формування професійної компетентності її функціонального навантаження залежно від напрямку підготовки;

3) Реалізацію компетентнісного підходу на засадах цілісного досвіду вирішення професійних та життєвих завдань майбутнього фахівця;

4) Статусно-рольові показники майбутньої професійної діяльності, здатність до інтеграції та адаптації, до самонавчання та рефлексії отриманих результатів.

В. Лунячек цілком аргументовано співвідносить формування професійної компетентності з відповідними галузевими стандартами та

стандартом підготовки фахівців, затвердженим у ЗВО. При цьому дослідник подає структуру професійної компетентності у вигляді ключових, галузевих та спеціальних компетенцій. Наголосимо, що в межах нашого дослідження кожен зі складників професійної компетентності має виражений інформаційно-комунікаційний контекст, оскільки сама підготовка філолога у ЗВО є процесом, з одного боку, комунікаційним, з іншого – інформаційним [15]. Крім того, складники професійної компетентності філолога вміщують інформаційно-технологічний компонент:

- *Ключові* – у вигляді загальних інформаційно-комунікаційних компетенцій (поряд з умінням вчитися, рідномовною та іншомовною комунікацією, загальнокультурною компетенцією та ін.);

- *Галузеві* – що визначаються специфікою напряму підготовки майбутніх фахівців в межах окремої освітньої програми; до них, якщо йдеться про підготовку майбутніх філологів можна віднести комунікативну, соціокультурну, ідентифікаційну та інші компетенції; всі названі компетенції мають виражений інформаційно-комунікаційний зміст, оскільки формуються під впливом сучасних інформаційних технологій, якими диспонує заклад вищої освіти;

- *Спеціальні* – компетенції, що залежать від конкретної предметної області, яку представляє майбутній фахівець; до них можна віднести лінгвокраїнознавчу, літературну, міжкультурну лінгводидактичну компетенції майбутніх філологів; сучасні інформаційні технології оптимізують формування спеціальних компетенцій як спеціально організований ресурс, що урізноманітнює зміст форм, методів, засобів, методик і технік, що використовуються в навчальному процесі закладу вищої освіти.

На нашу думку, й *інтегральна* (результуюча) компетентність особистості майбутнього філолога знаходиться в тісному взаємозв'язку з сучасними інформаційними технологіями, оскільки об'єднує ключові, галузеві й спеціальні компетенції фахівця.

Висновки. Таким чином, нами обґрунтовано необхідність використання середовищного (використаний у дослідженні з метою обґрунтування ресурсного потенціалу сучасних інформаційних технологій у розробці й апробації сучасного інформаційного середовища професійної підготовки майбутніх філологів в університеті) й компетентнісного (окреслює можливості теоретичного обґрунтування очікуваного результату експериментальної роботи у вигляді сформованої професійної компетентності майбутніх філологів до професійної діяльності у процесі навчання у ЗВО; означена

компетентність передбачає наявність сукупності професійних компетенцій, що формуються за допомогою сучасних інформаційних технологій) наукових підходів до проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Співвіднесено процес формування професійної компетентності майбутніх філологів з організацією освітнього середовища закладу вищої освіти; відзначено, що будь-яке освітнє середовище є за своєю сутністю середовищем інформаційним. Специфіка, тип і рівень зазначеної інформаційності залежать від типу й рівня ЗВО, на пряму підготовки фахівців тощо. Крім того, сучасні інформаційні технології дозволяють створити особливе інформаційне середовище закладу вищої освіти й відповідної освітньої програми завдяки залученню сучасної навчальної, організаційної, технологічної, дидактичної, методичної інформації до всіх етапів і компонентів.

Доведено, що всі представлені в підрозділі наукові підходи до проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій органічно доповнюються компетентнісним як результуючим педагогічним науковим підходом, що концентрує методологічний ресурс всіх обґрунтованих в дослідженні підходів. Відзначено, що компетентнісний підхід до професійної підготовки фахівців став своєрідною протиположністю традиційній освітній парадигмі трансляції знань від викладача до студента; окреслення сутності цього підходу дуже різниться залежно від поставленої перед дослідником мети й використаних наукових методів дослідження.

Доведено, що складники професійної компетентності філолога вміщують інформаційно-технологічний компонент: *ключові* – у вигляді загальних інформаційно-комунікаційних компетенцій (поряд з умінням вчитися, рідномовною та іншомовною комунікацією, загальнокультурною компетенцією та ін.); *галузеві* – визначаються специфікою на пряму підготовки майбутніх фахівців в межах окремої освітньої програми; до них, якщо йдеться про підготовку майбутніх філологів можна віднести комунікативну, соціокультурну, ідентифікаційну та інші компетенції; всі названі компетенції мають виражений інформаційно-комунікаційний зміст, оскільки формуються під впливом сучасних інформаційних технологій, якими диспонує заклад вищої освіти; *спеціальні* – компетенції, що залежать від конкретної предметної області, яку представляє майбутній фахівець; до них можна віднести лінгвокраїнознавчу, літературну, міжкультурну лінгводидактичну компетенції майбутніх філологів; сучасні інформаційні технології

оптимізують формування спеціальних компетенцій як спеціально організований ресурс, що урізноманітнює зміст форм, методів, засобів, методик і технік, що використовуються в навчальному процесі закладу вищої освіти.

Сформульовано висновок, що *інтегральна* (результуюча) компетентність особистості майбутнього філолога знаходиться в тісному взаємозв'язку з сучасними інформаційними технологіями, оскільки об'єднує ключові, галузеві й спеціальні компетенції фахівця.

Література:

1. Yong J.A. Teaching Tip. The Development of a Red Teaming Service-Learning Course. *Journal of Information Systems Education (JISE)*. / J. A. Yong, 2020. – Vol.31. Is.3. P.157-178.

2. Scialdone M. J., Connolly A. J. Teaching Tip: How to Teach Information Systems Students to Design Better User Interfaces through Paper Prototyping. *Journal of Information Systems Education*. / M. J. Scialdone, A. J. Connolly. 2020. – №31(3). – P.179-186.

3. Білінський А. М. Творче освітньо-інформаційне середовище як чинник розвитку особистості вчителя *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. / А. М. Білінський, 2012. – № 2. – С. 15–21.

4. Желанова В.В. *Середовищний підхід у вищій освіті: сутність та логіка реалізації. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання*. / В.В. Желанова. – Житомир: Вид-во Рута, 2016. – 418 с.

5. Каташов А. І. *Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею* Кандидат наук. / А.І.Каташова. – Луганськ, 2001. – 268 с.

6. Полякова Г. П. Розвиток середовищного підходу у вищій освіті в умовах глобальних змін. / Г. П. Полякова // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. – № 4 (78). – С.186–199.

7. Совгіра С. В. Характеристика освітнього середовища закладів вищої освіти в контексті середовищного підходу *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи*. *Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського*. / С. В. Совгіра, 2018. – С. 31–36.

8. Червінська І.Б. Суб'єктно-середовищний підхід до організації виховної системи загальноосвітньої школи. / І.Б.Червінська. *Молодий вчений*. 2015. – №5 (20). Ч.4. – С.12-15.

9. Якимович О. Н., Ільчишин Я. В. Вплив середовища вищого навчального закладу на професійне виховання майбутніх фахівців *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. / О.Н.Якимович, Я.В.Ільчишин. 2016. – Вип. 46. С.350-354.

10. Баловсяк Н. В. *Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки*. Кандидат наук. / Н.В.Баловсяк. Київ. – 2006. – 334 с.

11. Балюк В. О. Використання хмаро орієнтованих технологій в управлінні навчально-виховним процесом. *Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті реформи впровадження інклюзивної освіти в Україні*. / В.О.Балюк. Полтава: Астроя, – 2020. – С. 40-42.

12. Гафіяк А. М., Кононець Н. В. Авторський сайт викладача як основа системи формування компетентності фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій *Комп'ютер у школі та сім'ї*. /А.М.Гафіяк, Н.В.Кононець. 2019. – № 3(155). – С. 3-8.

13. Грущенко, Л. М., Федоренко, Н. В. Проблеми впровадження інформаційних технологій у вищих навчальних закладах./ *Вісник Львівського університету*. Л.М.Грущенко, Н.В.Федоренко. 2009. – Вип. 25, Ч. 2, – С.133-141.

14. Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. *Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі*./М.Ю.Кадемія, І.Ю.Шахіна. Вінниця: Планер. – 2011. – 220 с.

15. Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі *Нова педагогічна думка*. В.Лунячек. 2020. – №2. С.37-46.

References:

1. Yong, J. A. (2020). Teaching Tip. The Development of a Red Teaming Service-Learning Course. *Journal of Information Systems Education (JISE)*. [in English]

2. Scialdone, M.J. & Connolly A. J. (2020) Teaching Tip: How to Teach Information Systems Students to Design Better User Interfaces through Paper Prototyping. *Journal of Information Systems Education*. [in English]

3. Bilynskiy, A. M. (2012). Tvorche osvितno-informatsiine seredovyshe yak chynnyk rozvytku osobystosti vchytelia. [Creative educational and information environment as a factor in the development of the teacher's personality]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Hnatiuka*. [in Ukrainian].

4. Zhelanova, V. V. (2016). Seredovyshechnyi pidkhid u vyshchii osviti: sutnist ta lohika realizatsii. [Medium approach in higher education: the essence and logic of implementation]. *Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhyttievoho navchannia*. Zhytomyr: Vyd-vo Ruta. [in Ukrainian].

5. Katashov, A. I. (2001). Pedahohichni osnovy rozvytku innovatsiinoho osvितnoho seredovyshecha suchasnoho litseiu. [Pedagogical foundations of the development of an innovative educational environment of a modern lyceum]. *Kandydat nauk*. Luhansk. [in Ukrainian].

6. Poliakova, H. P. (2018). Rozvytok seredovyshechnoho pidkhodu u vyshchii osviti v umovakh hlobalnykh zmin. [Development of the environment approach in higher education in the context of global changes]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. [in Ukrainian].

7. Sovhira, S. V. (2018). Kharakterystyka osvितnoho seredovyshecha zakladiv vyshchoi osviti v konteksti seredovyshechnoho pidkhodu. Modernizatsiia osvितnoho seredovyshecha: problemy ta perspektyvy. [Characteristics of the educational environment of higher education institutions in the context of the medium approach. Modernization of the educational environment: problems and prospects]. *Visnyk Polsko-ukrainskoi naukovo-doslidnytskoi laboratorii psykhydyaktyky imeni Ya. A. Komenskoho*. [in Ukrainian].

8. Chervinska, I. B. (2015). Sub'iektно-seredovyshechnyi pidkhid do orhanizatsii vykhovnoi systemy zahalnoosvitnoi shkoly. [Subject-environment approach to the organization of the educational system of the secondary school]. *Molodyi vchenyi*. [in Ukrainian].

9. Yakymovych, O. N., & Ilchyshyn Ya. V. (2016). Vplyv seredovyshecha vyshchoho navchalnoho zakladu na profesiine vykhovannia maibutnykh fakhivtsiv. [Influence of the higher education institution environment on the professional education of future specialists]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. [in Ukrainian].

10. Balovsiak, N. V. (2006). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnoho ekonomista v protsesi profesiinoi pidhotovky. [Formation of information competence of the future economist in the process of professional training]. Kandydat nauk. Kyiv. [in Ukrainian].

11. Baliuk, V. O. (2020). Vykorystannia khmaro oriientovanykh tekhnolohii v upravlinni navchalno-vykhovnym protsesom. [The use of cloud-oriented technologies in the management of the educational process]. Upravlinnia navchalno-vykhovnym protsesom novoi ukrainskoi shkoly v konteksti reformy vprovadzhennia inkluzyvnoi osvity v Ukraini. Poltava: Astraia. [in Ukrainian].

12. Hafiak, A. M., & Kononets N. V. (2019). Avtorskyi sait vykladacha yak osnova systemy formuvannia kompetentnosti fakhivtsiv z informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. [Author's website of the teacher as the basis of the system of formation of competence of specialists in information and communication technologies]. Komp'ioter u shkoli ta sim'i. [in Ukrainian].

13. Hrushchenko, L. M., & Fedorenko, N. V. (2009). Problemy vprovadzhennia informatsiinykh tekhnolohii u vyshchykh navchalnykh zakladakh. [Problems of introduction of information technologies in higher educational institutions]. Visnyk Lvivskoho universytetu. [in Ukrainian].

14. Kademiia, M. Yu., & Shakhina I. Yu (2011). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v navchalnomu protsesi. [Information and communication technologies in the educational process]. Vinnytsia: Planer. [in Ukrainian].

15. Luniachek, V. E (2020). Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohiia profesiinoi pidhotovky u vyshchii shkoli. [Competence approach as a methodology of professional training in higher education]. Nova pedahohichna dumka. [in Ukrainian].